

Klimatická změna – výhled a dopady

Zdeněk Žalud a kol.

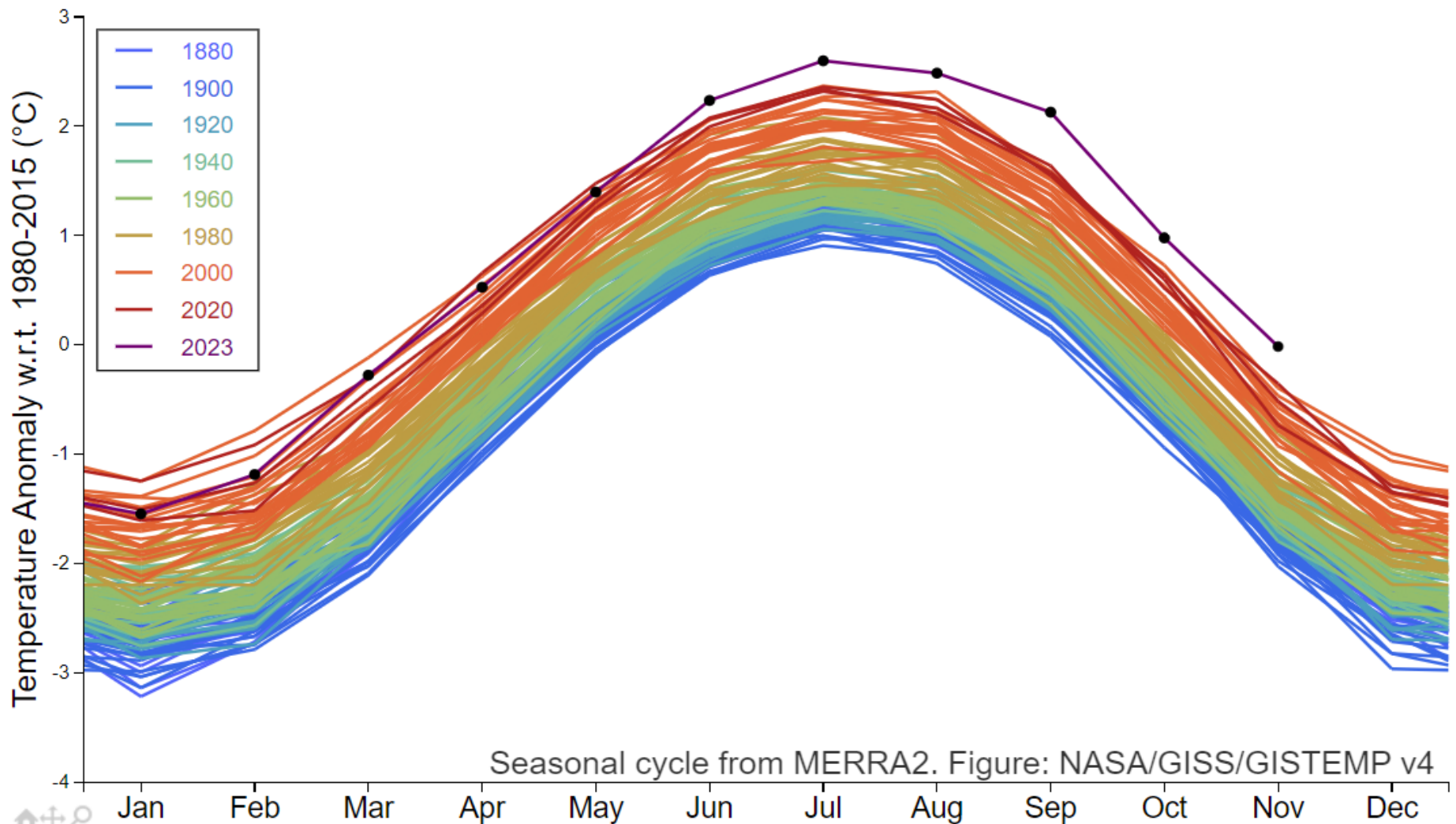
Mendelova univerzita v Brně
Ústav výzkumu globální změny AV ČR

Budoucnost českého zemědělství

Praha 11.1.2024

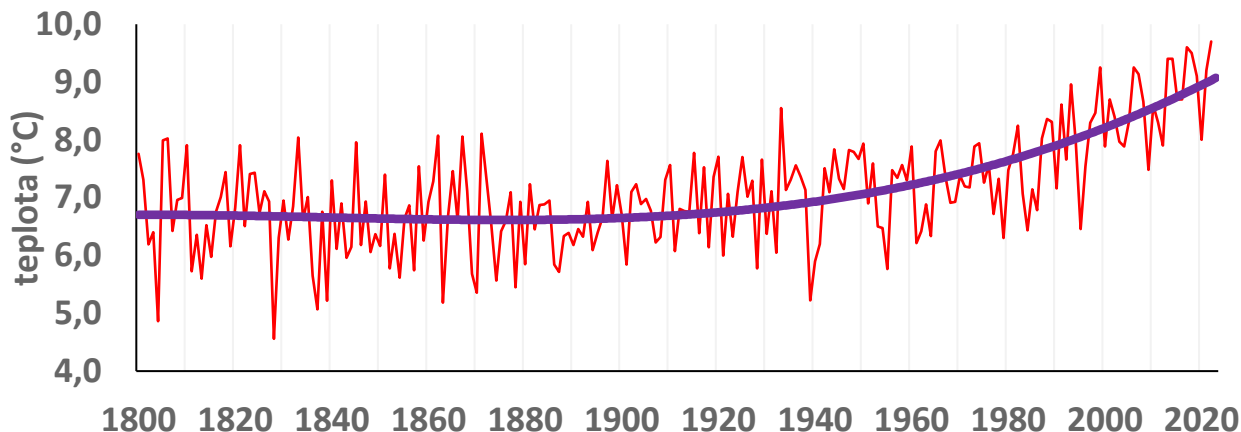
Globální teplota Země

GISTEMP Seasonal Cycle since 1880

Klimatická realita v ČR

Průměrná roční teplota v ČR (1800–2023)

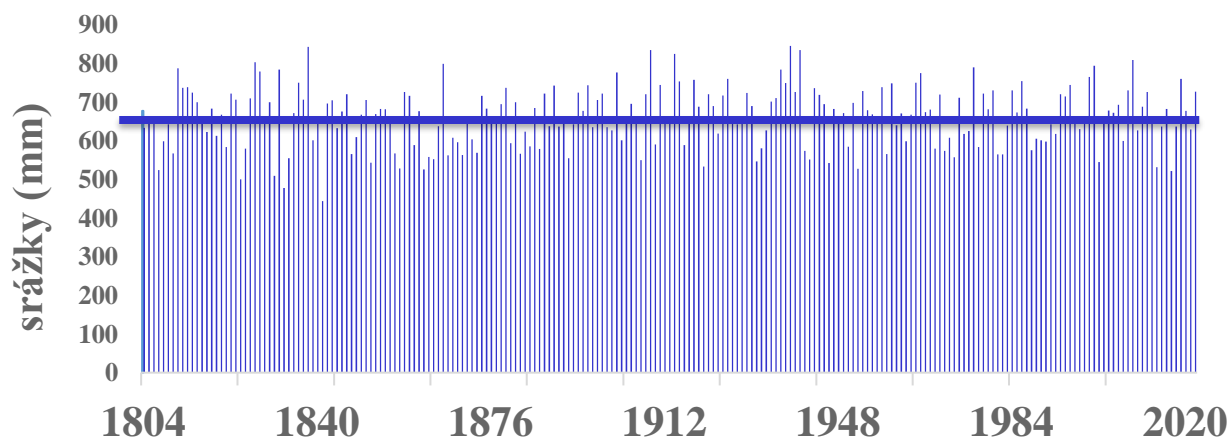

1800–1960 = 6,7 °C

2000–2023 = 8,7 °C

Rok 2023 = 9,7 °C

Průměrné roční srážky v ČR (1804–2023)

+2 °C =
úbytek cca 100 mm !!
srážek za rok
kvůli výparu

Rok 2023 = 728 mm

Proč?

The image shows a cross-section of Earth from space. The Sun is in the top left corner, emitting a large yellow arrow pointing towards the Earth's surface. A large red arrow points away from the Earth's surface towards the top right. The Earth's surface is shown with green land and blue oceans. The sky is a deep blue with some stars visible. Text labels explain the energy flow and the resulting temperature.

Zemský povrch vyzařuje
energii do vesmíru

- 18 °C

Sluneční záření
zahřívá zemský povrch

Bez atmosféry a
skleníkových plynů

Zemský povrch vyzařuje
energii do vesmíru

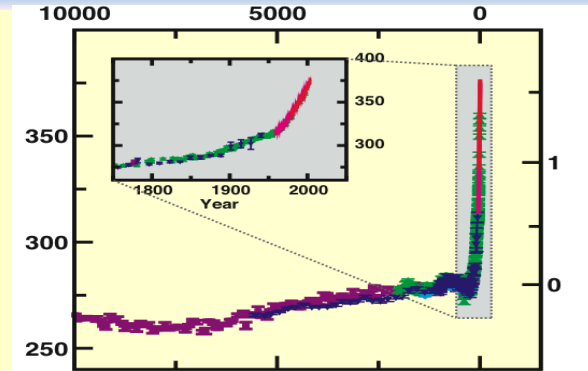
+ 15 °C

Sluneční záření
zahřívá zemský povrch

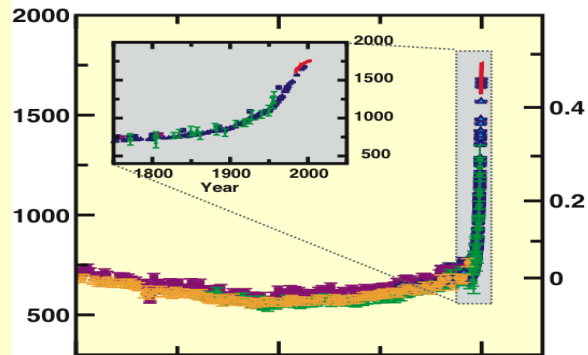
Atmosféra + skleníkové
plyny

Skleníkové plyny a jejich koncentrace

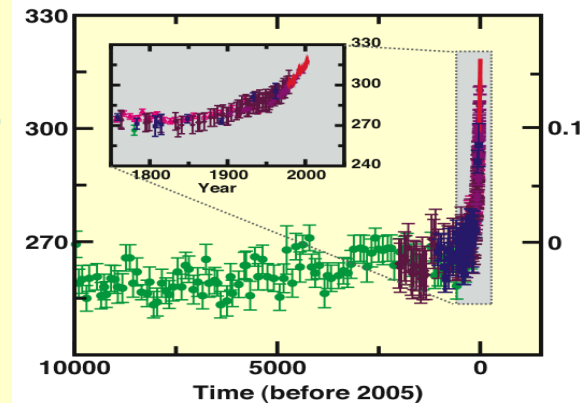
CO₂

CH₄

N₂O

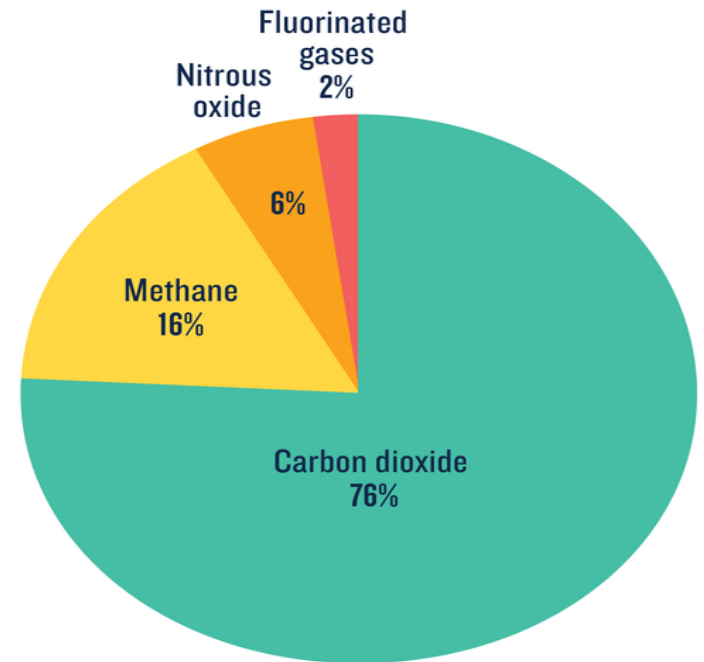

**Nárůst koncentrace
(od 1750)**

CO₂	50 %
CH₄	160 %
N₂O	30 %

Procentní podíl na zesílení skleníkového efektu

1. CO_2 – oxid uhličitý
2. CH_4 – metan
3. N_2O – oxid dusný

Source: IPCC (2014)

How much each human-caused greenhouse gas contributes to total emissions around the globe.

Skleníkové plyny a ČR

**ČR: 0,13 % světové populace
0,53 % světových emisí**

**na obyvatele 4x více než světový průměr
v EU 5. a ve světě 20. největší emitent/osobu**

Skleníkové plyny a sektor zemědělství

**Z+L není příčinou ZK,
ale první obětí!!**

75%

zemědělství

90%

ostatní sektory

94%

+

lesnictví = uloží 27 % emisí

Zdroj: Eurostat, EEA, 2019

Skleníkové plyny a zemědělství

➤ N_2O (50 %)

- aplikace minerálních hnojiv a procesy **nitrifikace** ($\text{NH}_3\text{-NO}_3$) a **denitrifikace** ($\text{NO}_3\text{-N}_2$)
- organická hnojiva

➤ CH_4 (46 % z toho 37 % skot)

- enterická (střevní) fermentace hlavně skotu, 96 % skot + 4 % ostatní zvířata
- organická hnojiva

➤ CO_2 (4 %)

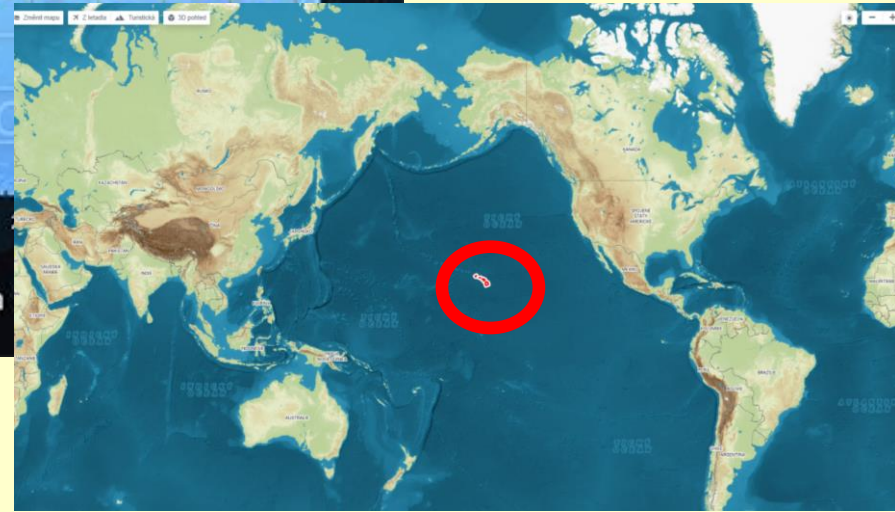
- vápnění,
- minerální i organická hnojiva,
- intenzivní agrotechnika

Základní otázky

Jaký vývoj klimatu můžeme čekat?

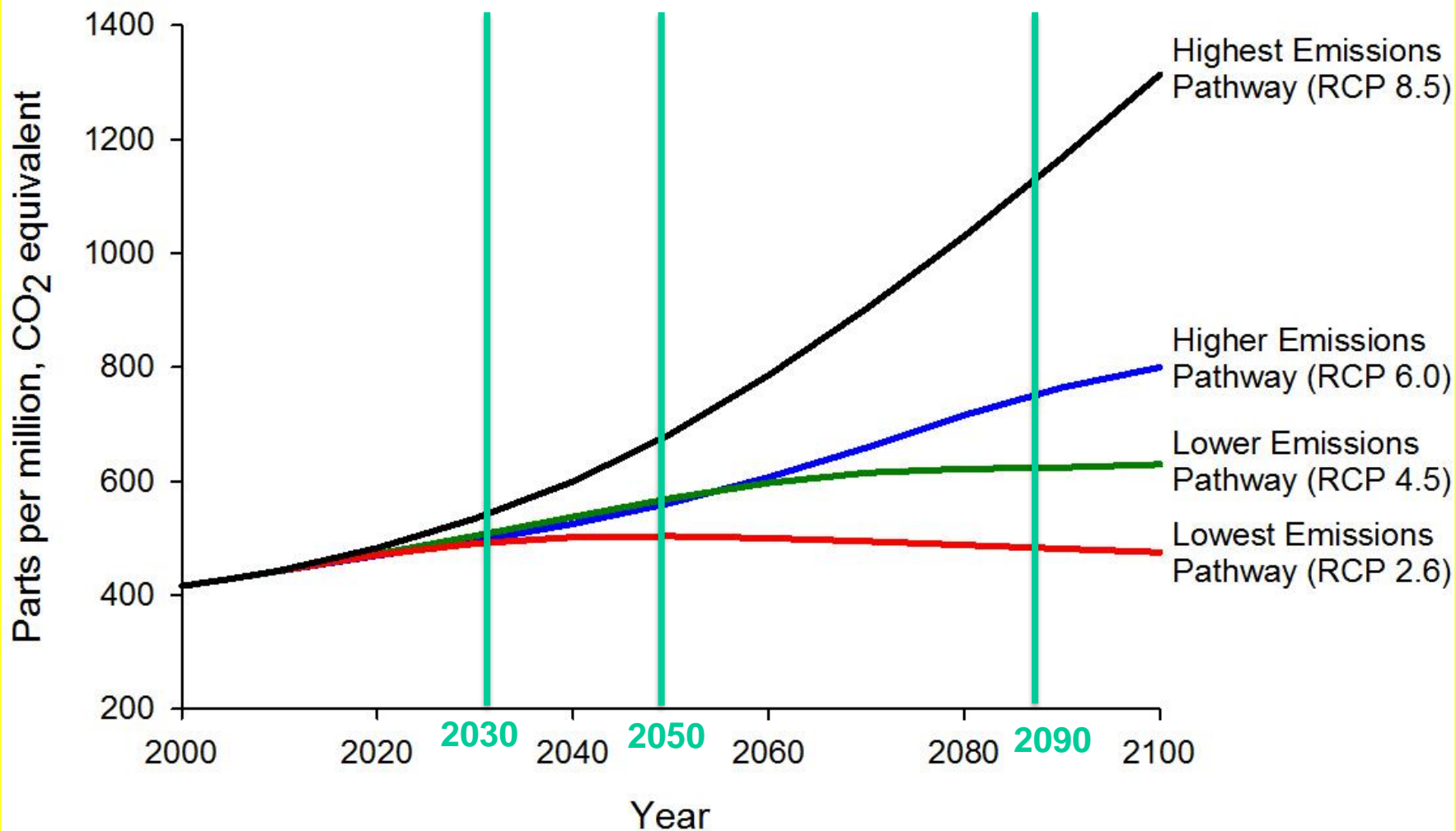
Na jaké dopady se musíme připravit?

Záleží na vývoji emisí - minulost

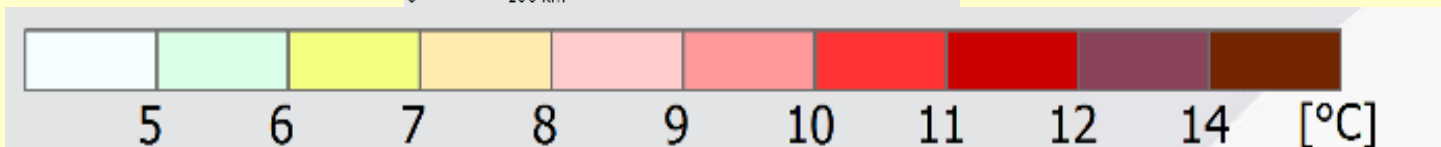
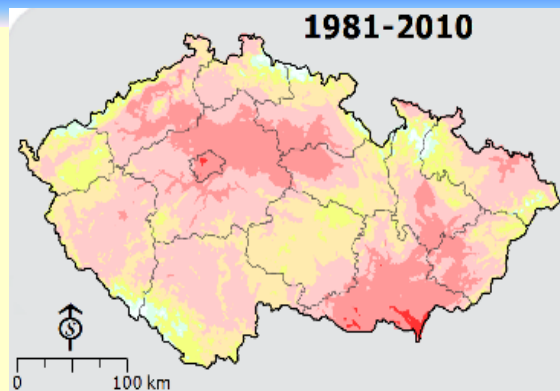
Záleží na vývoji emisí - budoucnost

Projected Atmospheric Greenhouse Gas Concentrations

Průměrná roční teplota vzduchu (°C)

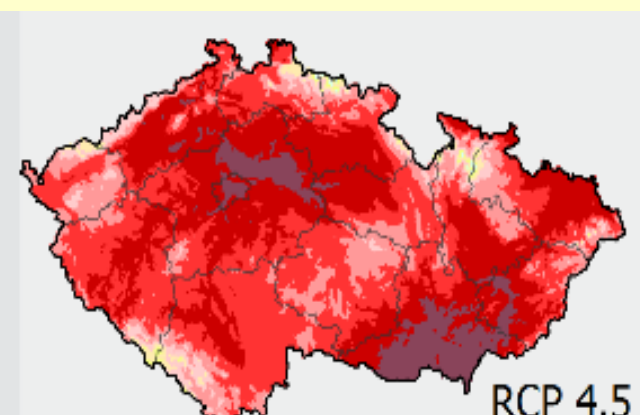
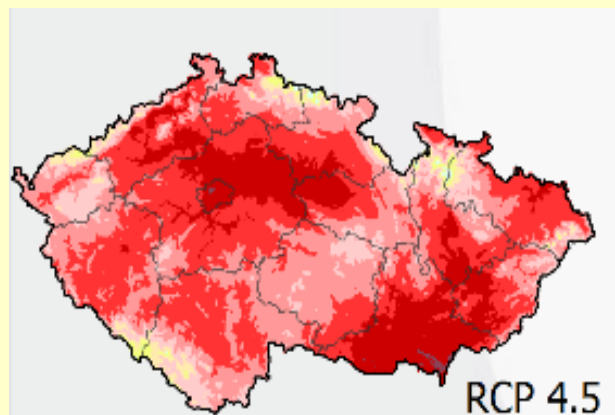
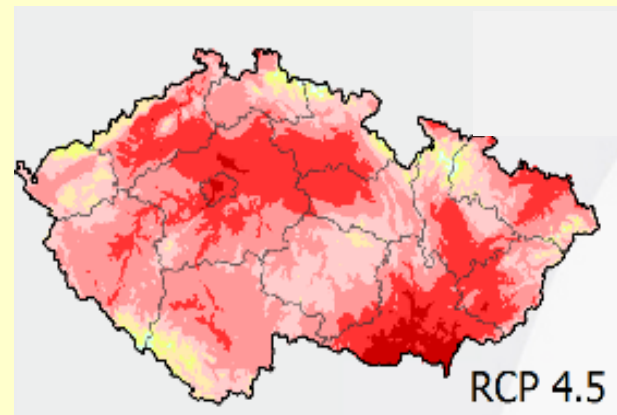
výskyt sucha, větrná eroze, dřívější start vegetace

2030
+1,2 °C

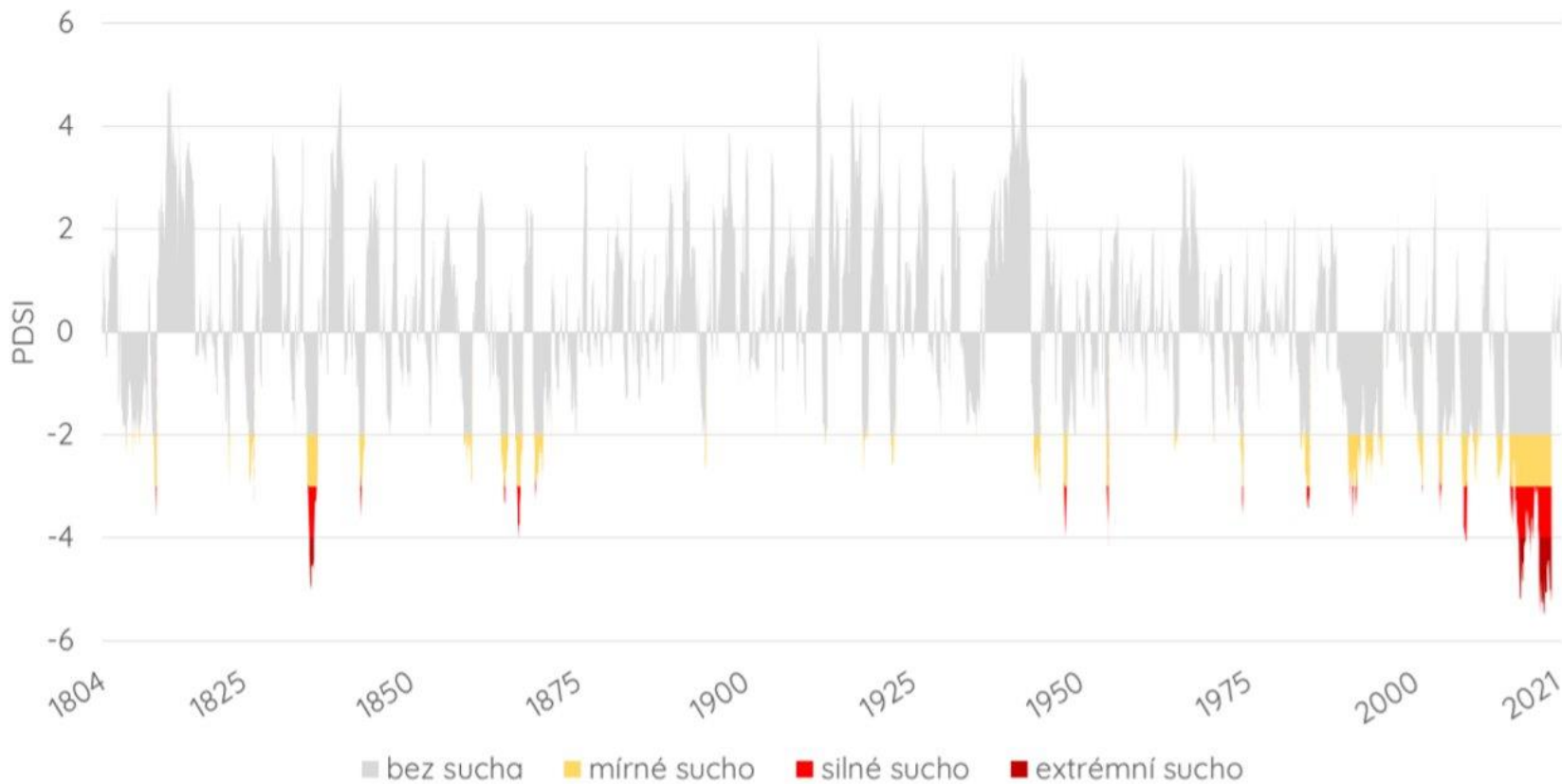
2050
+ 2,3 °C

2090
+ 3,1 °C

Suché epizody 1804–2022

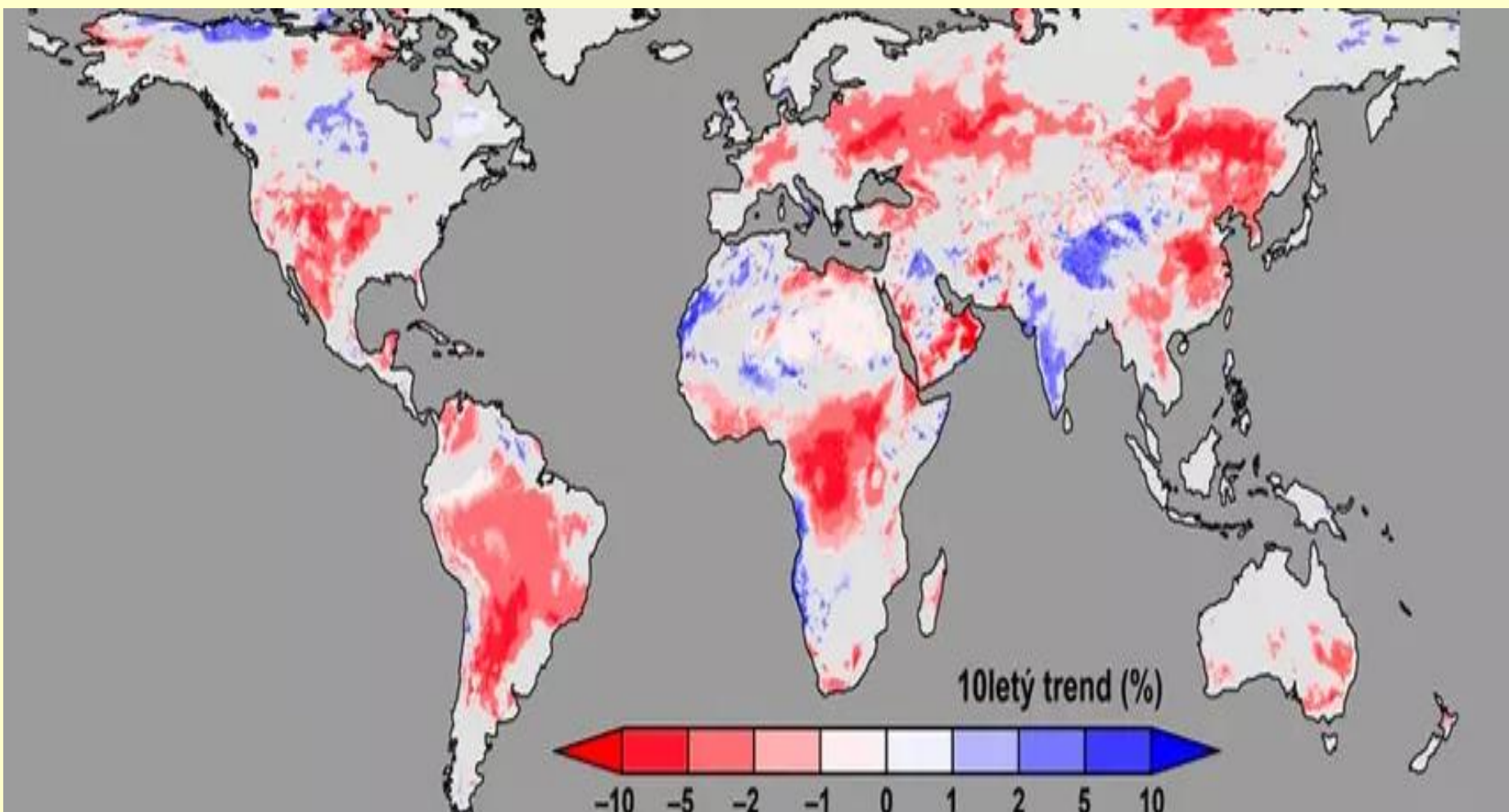
Měsíční hodnoty PDSI pro Českou republiku

extrémní sucho **silné sucho** **mírné sucho**

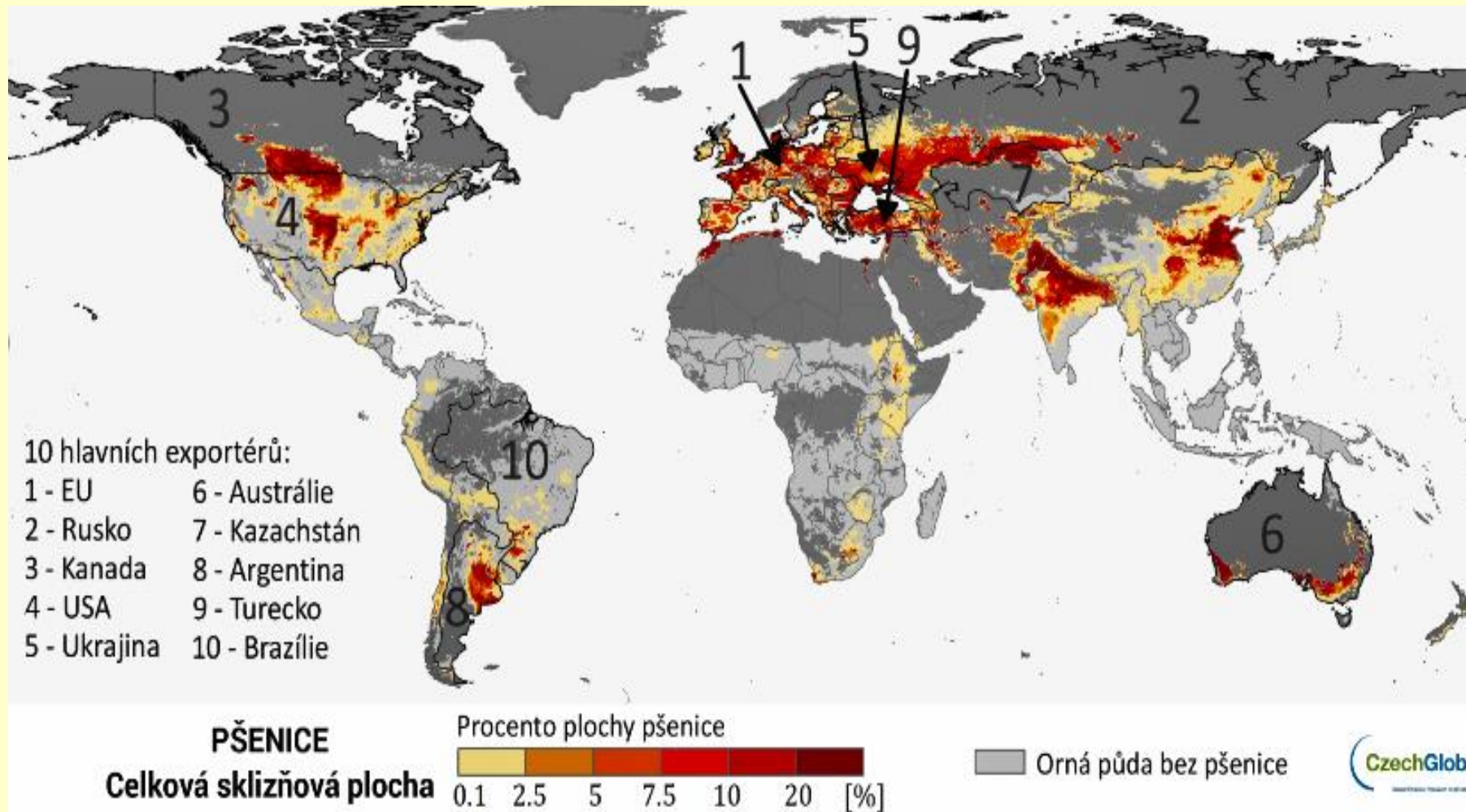
Změna vodní bilance 1981-2021

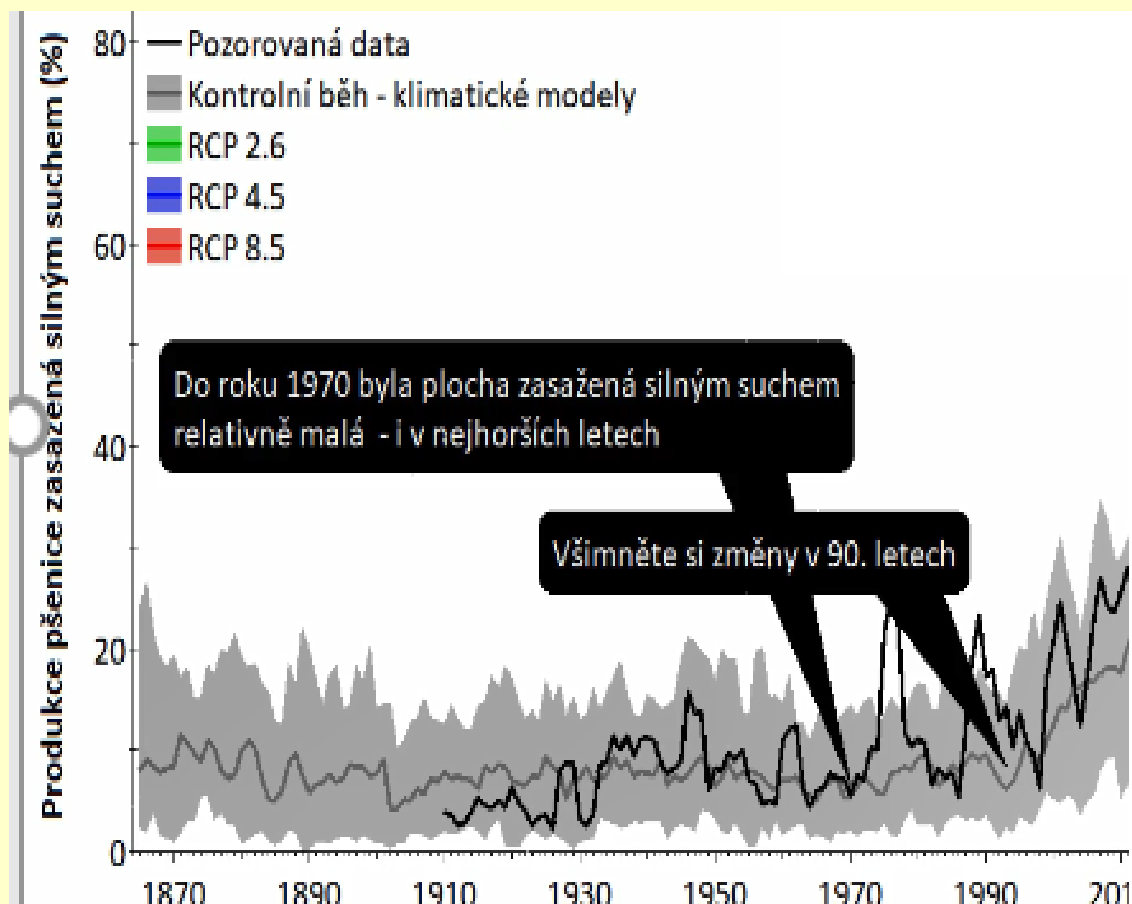

**Dopad č. 1:
Produkce potravin!**

Pšenice – kde

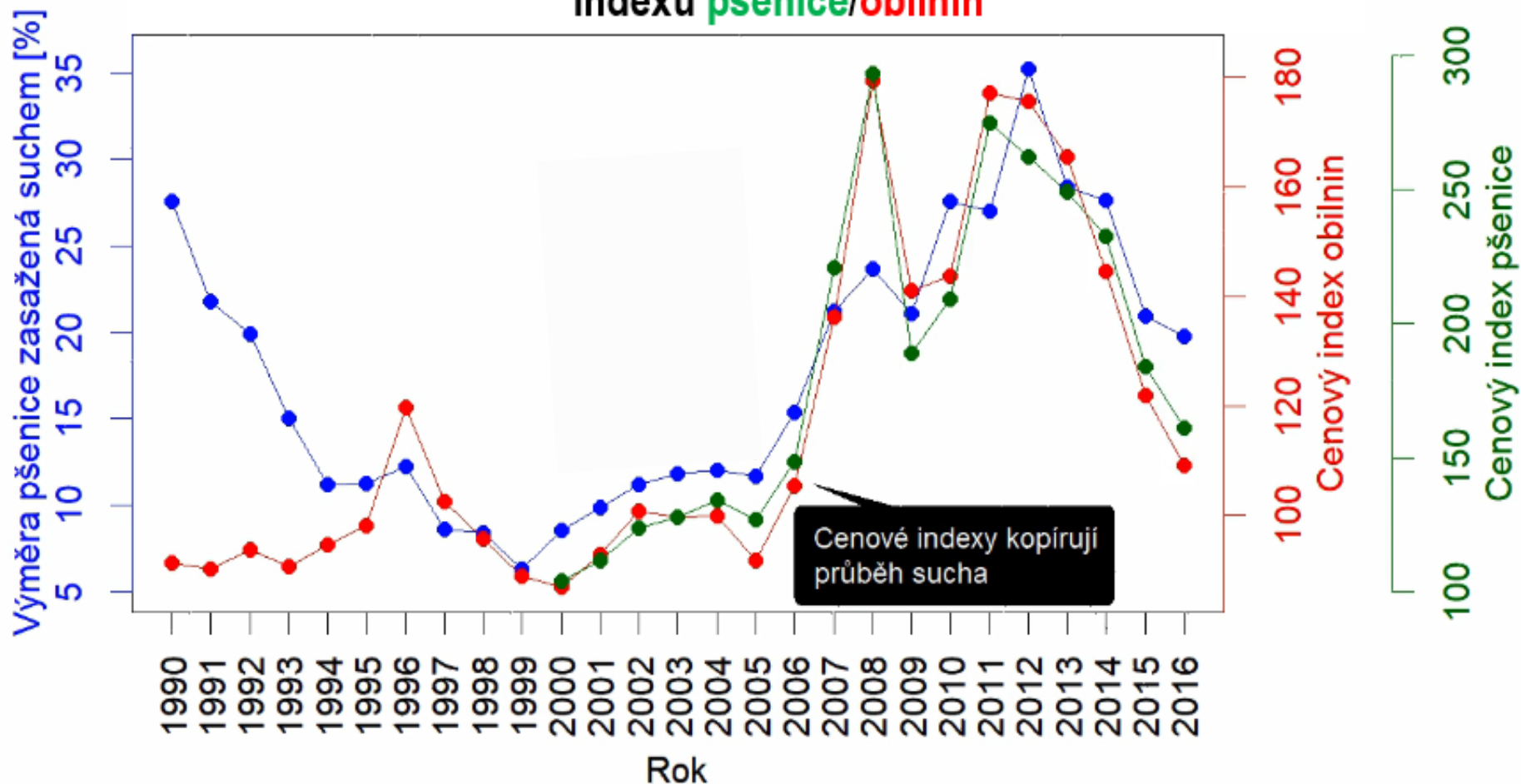

Silná sucha v 10 oblastech

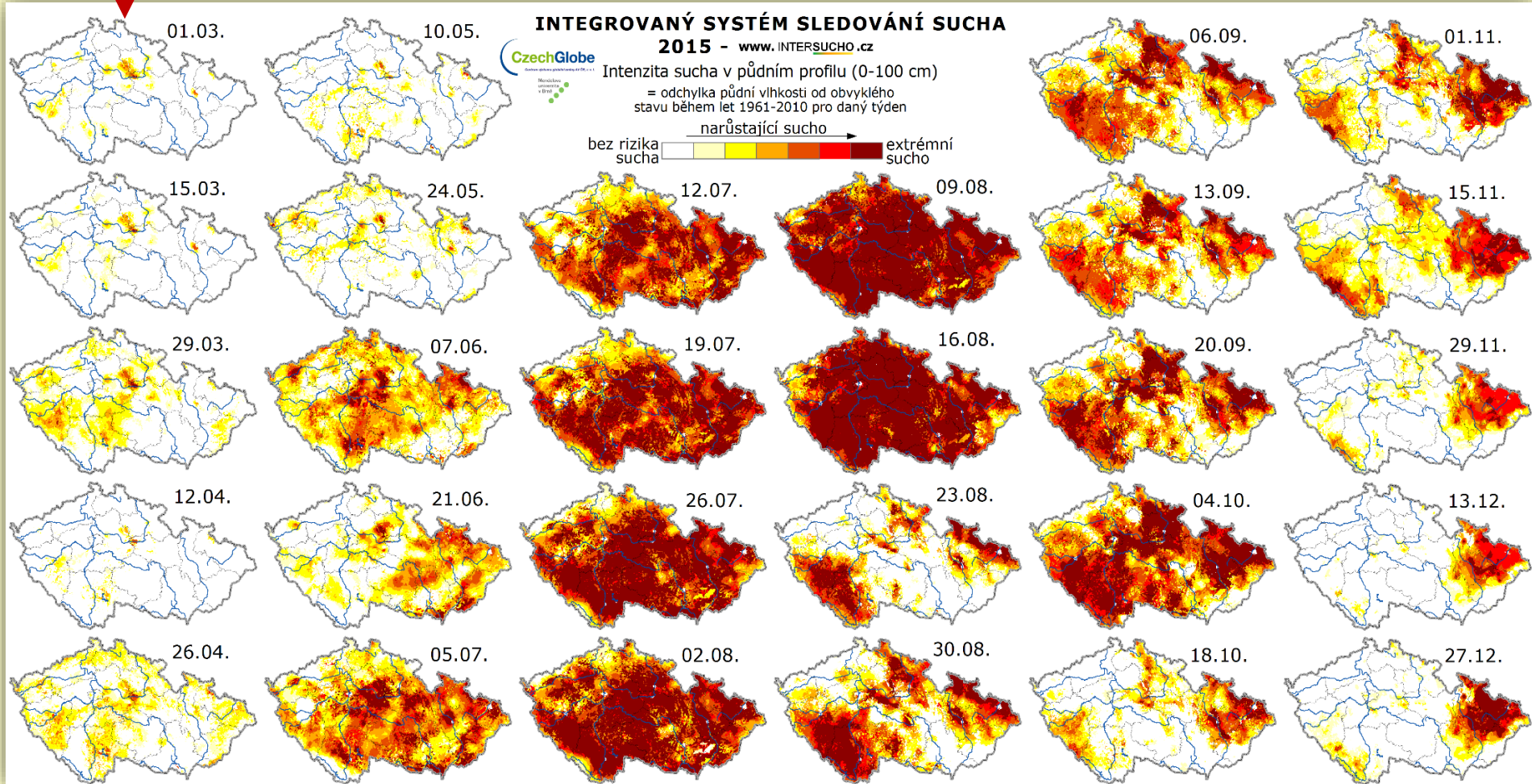
Korelace mezi suchem a cenou

Pěstební plocha pšenice hlavních 10 exportérů zasažená silným suchem ku cenovému indexu pšenice/obilnin

2015 – ztráty v agrosektoru 11 mld. Kč

1.3.

Zdroj: intersucho.cz

27.12.

2018 – ztráty v agrosektoru 12 mld. Kč

11.3.

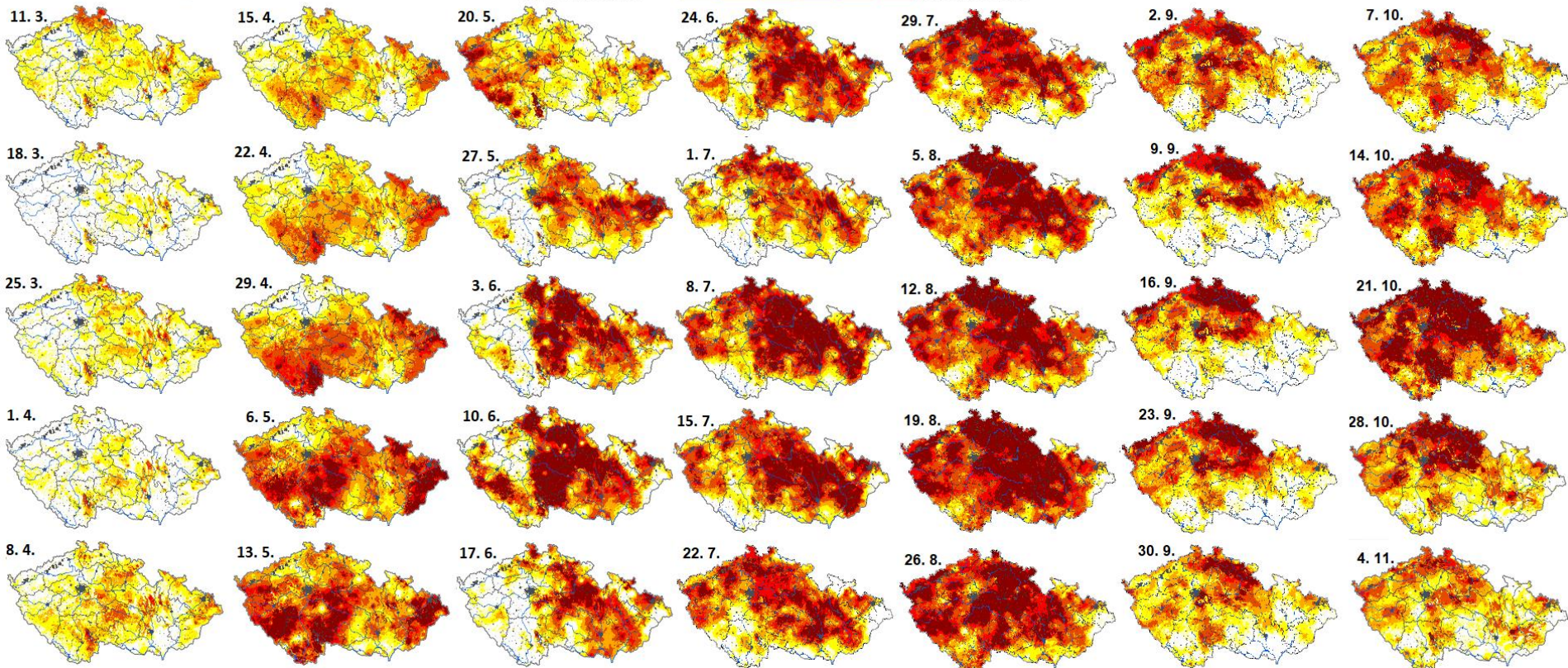
INTEGROVANÝ SYSTÉM SLEDOVÁNÍ SUCHA

2018 - www.INTERSUCHO.cz

Intenzita sucha v půdním profilu (0-100 cm)
= odchylka půdní vlhkosti od obvyklého
stavu během let 1961 - 2010 pro daný týden

↑ narůstající sucho →
bez rizika sucha [white] [yellow] [orange] [red] extrémní sucho

4.11.

2023 – dobrý rok?

5.3.

INTENZITA SUCHA V PŮDNÍM PROFILU 0–100 CM 2023

STÁTNÍ
POZEMKOVÝ
ÚŘAD

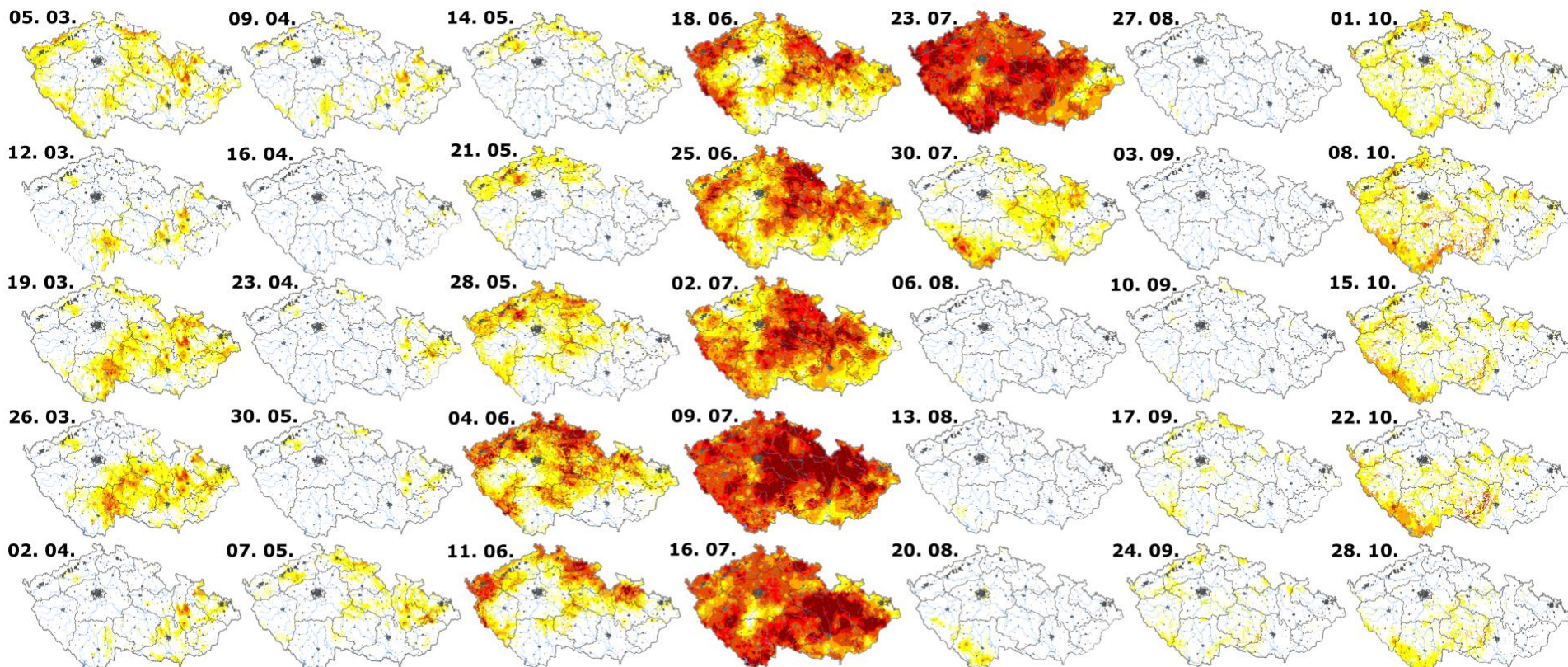
narůstající sucho

bez rizika sucha extrémní sucho

odchylka půdní vlhkosti od průměru 1961–2010 pro daný den v roce 2023

Mendelova
univerzita
v Brně

CzechGlobe
Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.

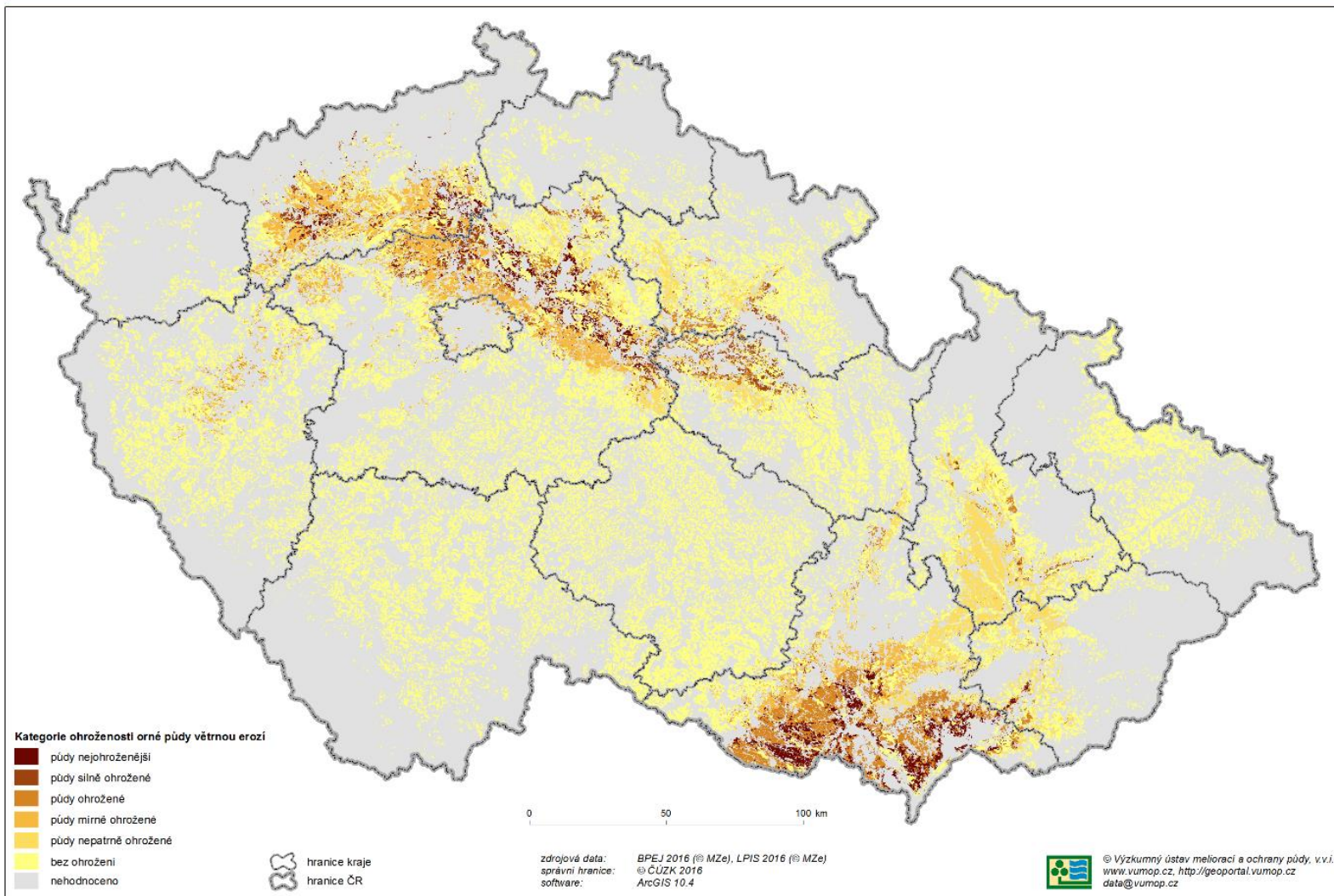
28.10.

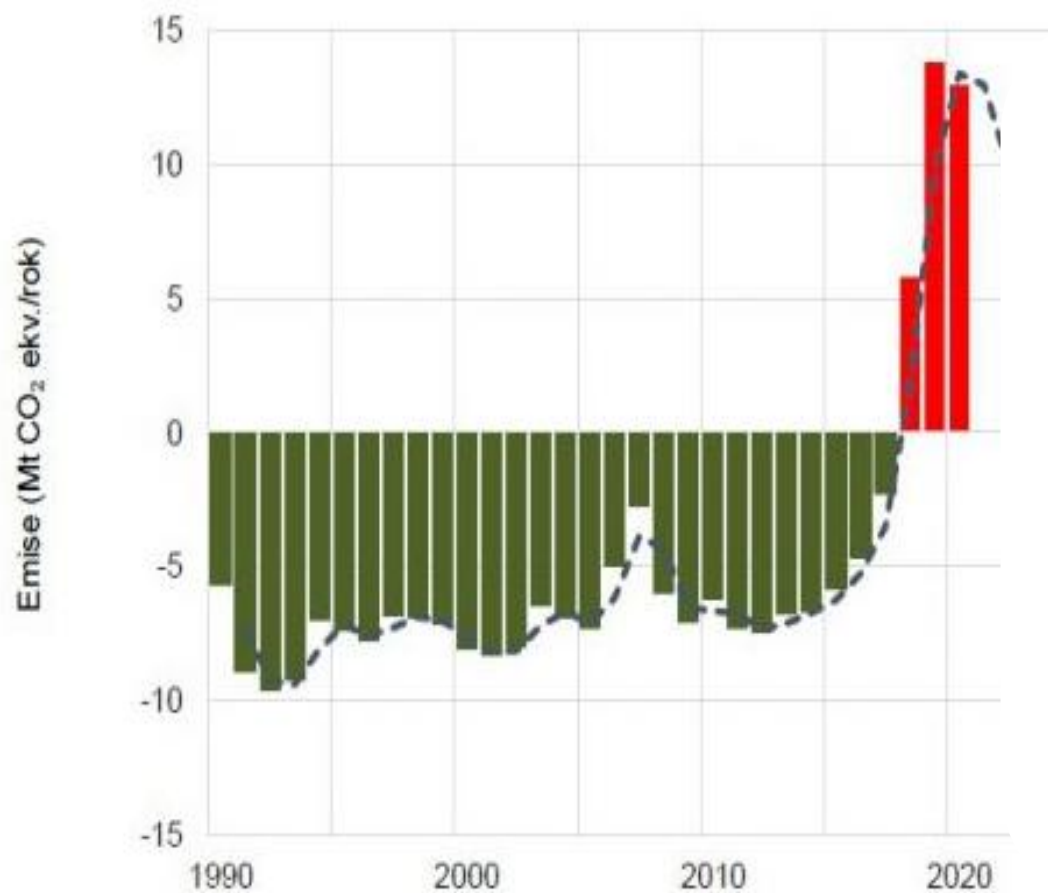
Nárůst sucha = nárůst větrné eroze

2000 – 10 % půd x 2020 – 25 % půd

Potenciální ohroženost orné půdy větrnou erozí

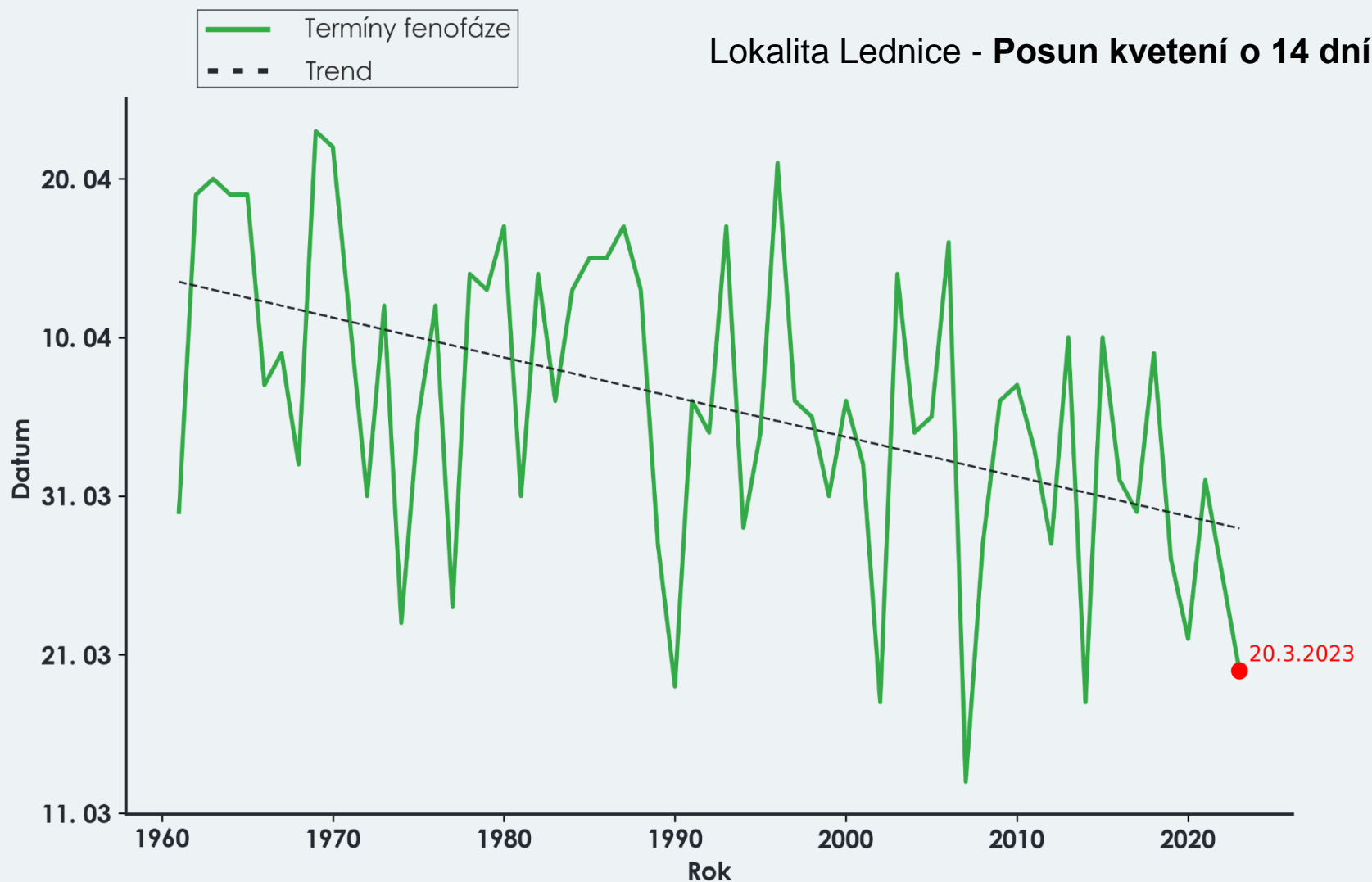
Dopady sucha na lesy v ČR

Další dopady

**Vyšší průměrné teploty = dřívější začátek
vegetační sezóny**

Dřívější start vegetace? Meruňka (1960-2023)

Dřívější start fenofází 1961-2022

Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.

Změny ve fenofázích

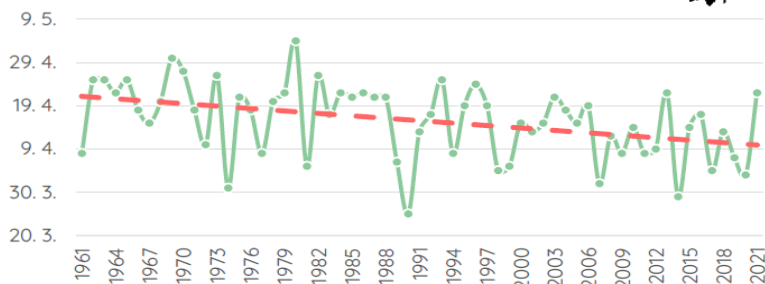
CzechGlobe

Klimatická
Změna.cz

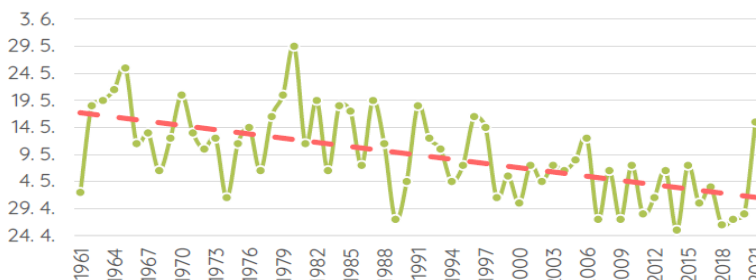
sasanka prysk – kvetení

hloh obecný – kvetení

Sasanka pryskyřníkovitá (*Anemone ranunculoides*)
fenofáze plného kvetení

Hloh obecný (*Crataegus laevigata*)
fenofáze plného kvetení

Trend

V případě všech fenofáz vlevo je pozorován trend posunu výskytu těchto jevů směrem k začátku roku.

Posun fenofáze v období 1961-2021 směrem k počátku roku

 Sasanka pryskyřníkovitá
11,1 dne

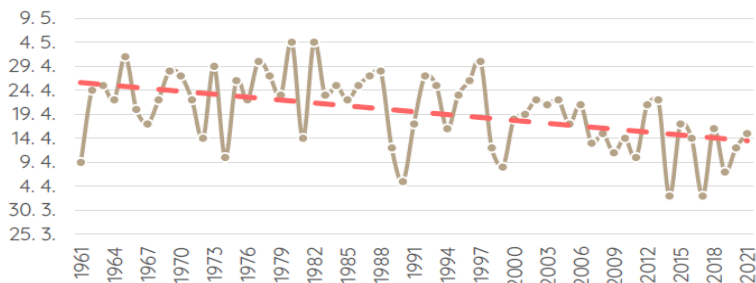
 Hloh obecný
15,4 dne

 Dub letní
11,9 dne

 Sýkora koňadra
8,5 dne

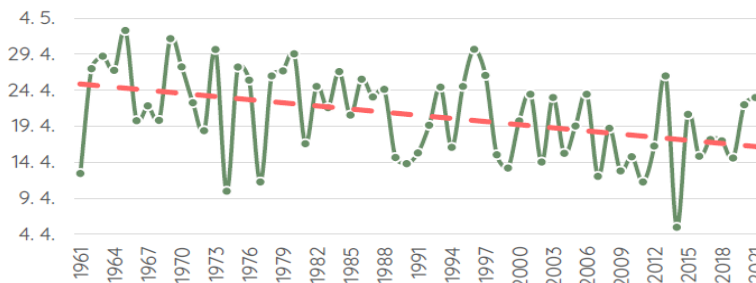
dub letní – rašení listů

Dub letní (*Quercus robur*)
fenofáze vyrašení listových pupenů

sýkora koňadra – 1.vejce

Sýkora koňadra (*Parus major*)
fenofáze průměrného prvního vejce v populaci

Fenologická fáze (zkráceně fenofáze) představuje určitý konkrétní projev živých organismů, který se pravidelně opakuje. Jednat se může například o určité fáze vývoje nadzemních orgánů rostlin či fáze životního cyklu. Tyto projevy jsou více či méně vázány na faktory vnějšího prostředí a je proto možné sledovat dlouhodobé změny načasování těchto projevů.

A pak přijdou jarní mrazíky ....

Dopady na ovocnářství

Rok 2019

Mrazy poškodily ovoce víc, než se čekalo. Odnosou to jablka, hrušky a třešně

6. června 2019 13:27

Rok 2020

Mráz zničil úrodu ovoce! Nebudou meruňky, jablka ani třešně

Rok 2021

Mrazy zatím postihly především meruňky. Sadaři počítají milionové škody

20. května 2021 13:49

Rok 2022

Mrazivý úder pro meruňkové sady. Situace je ještě horší než loni, zoufají sadaři

Rok 2023

Sadaři v Česku přišli o úrodu. Mráz zničil meruňky, pomrzly i broskve a třešně

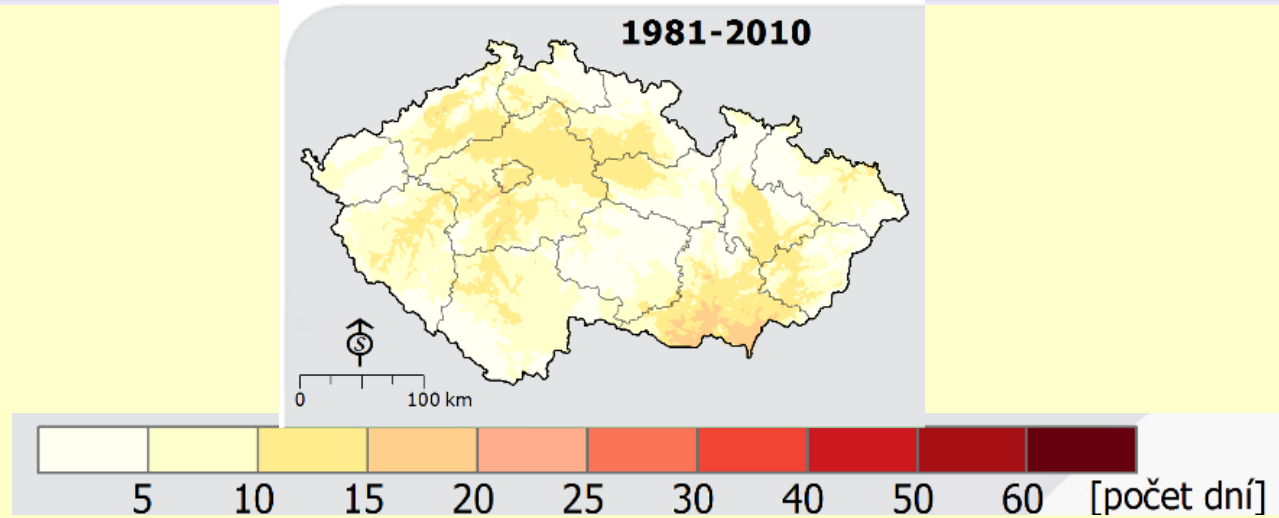

**Nejen zvýšení průměrných teplot,
ale**

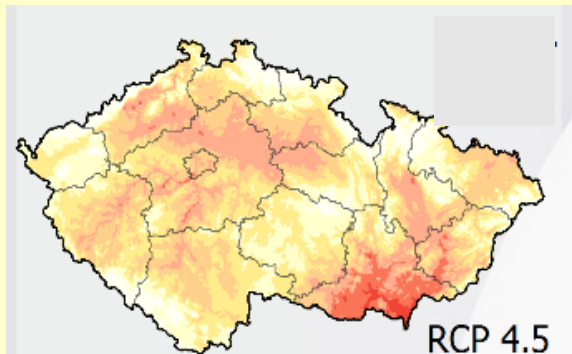
přibývá dnů s extrémními teplotami

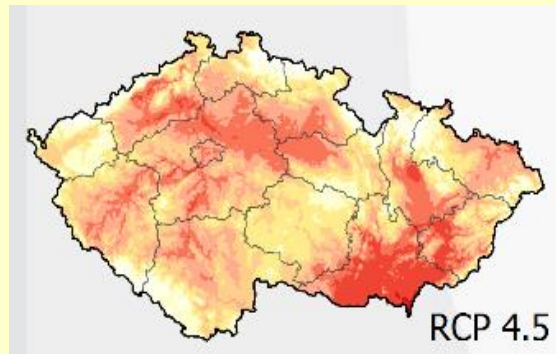
Počet tropických dnů teplotní stres

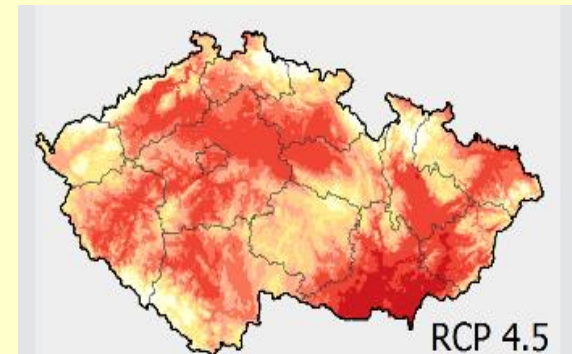
2030
+10 dnů

2050
+20 dnů

2090
+35 dnů

Rok 2022

Letošní vlny veder zabily nejméně
15 tisíc Evropanů

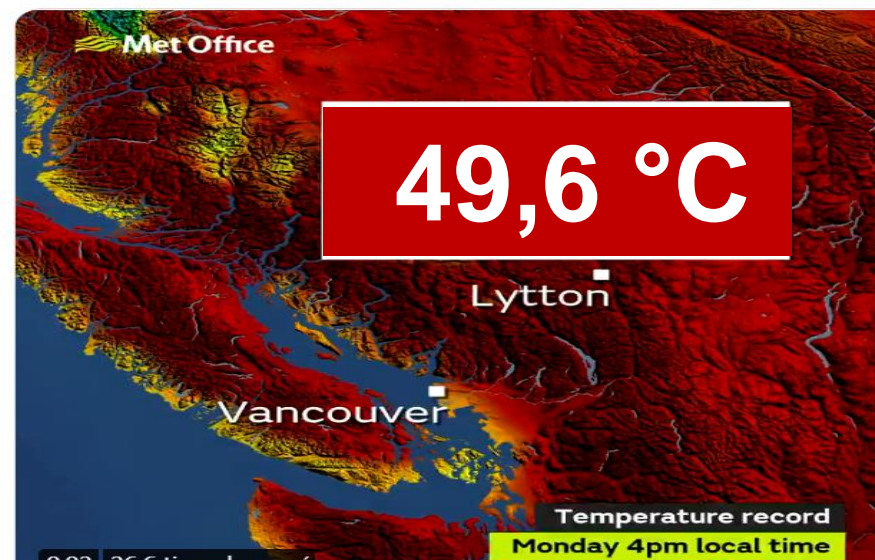
7. 11. 2022

Příští vlny veder mohou zabít miliony lidí

47 | Příroda | Ladislav Loukota | Diskuze: 4/4 nových

29.6.2021

Skot již při 22 °C /vyšší vlhkost

**Snížení příjmu
potravy**

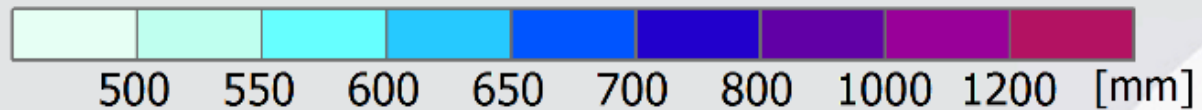
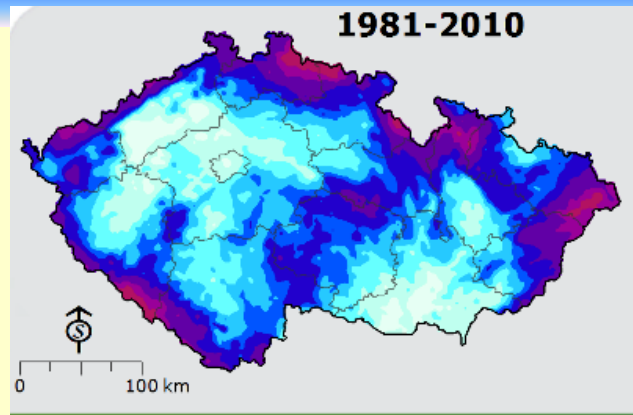
**Náchylnost k
zánětům**

**Snížená
dojivost**

Roční úhrn srážek (mm)

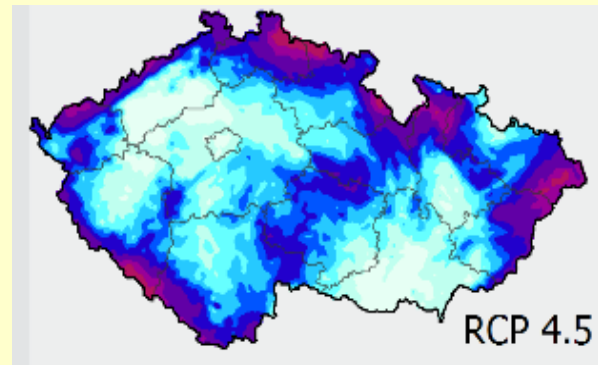
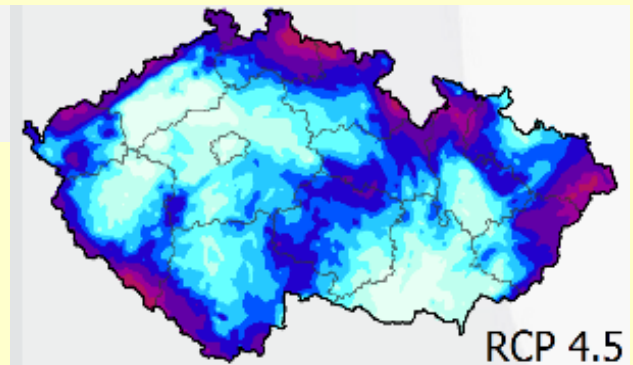
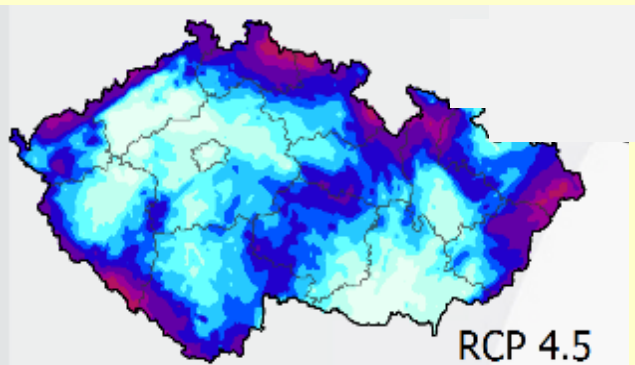
rozložení srážek, extrémní srážky s erozním efektem

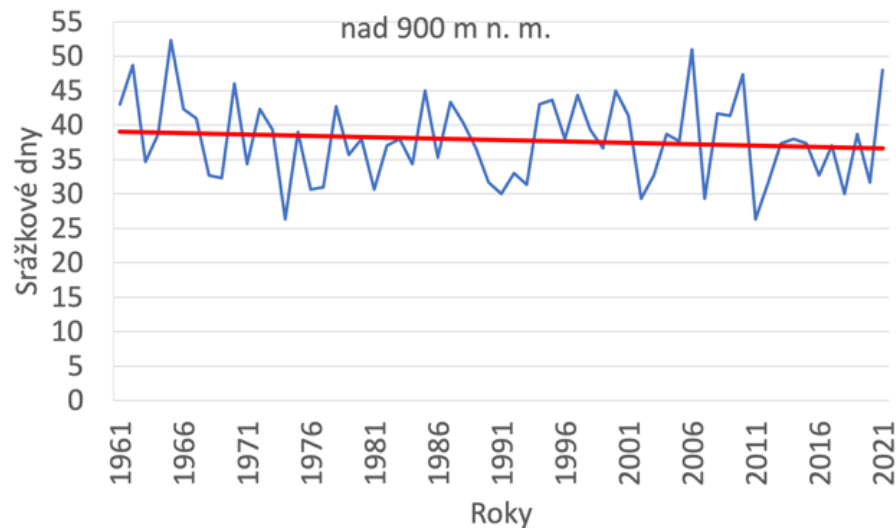
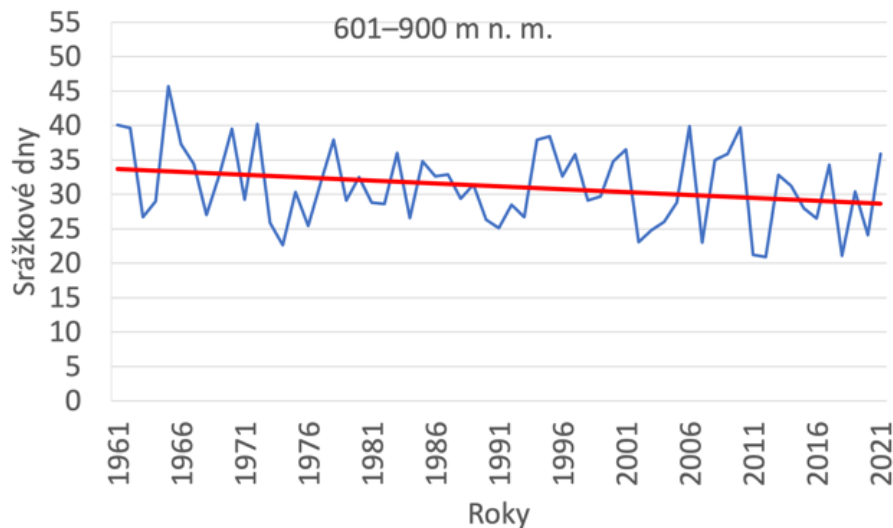
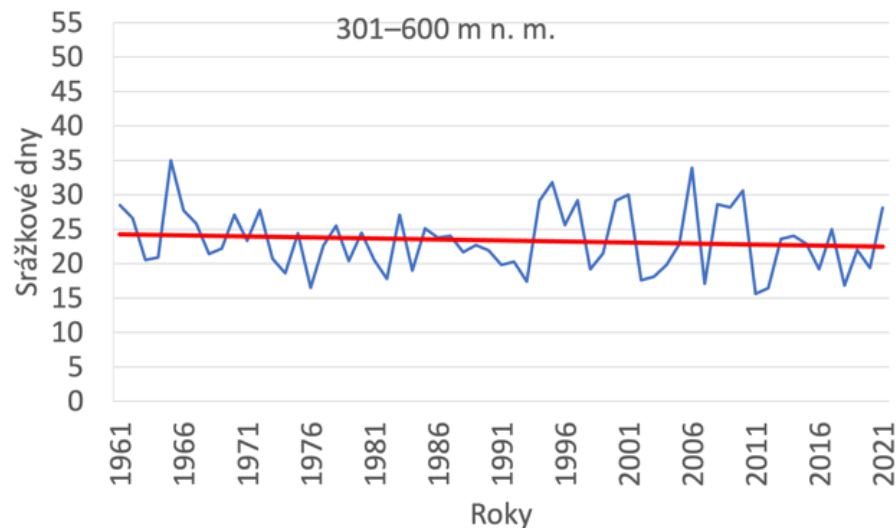
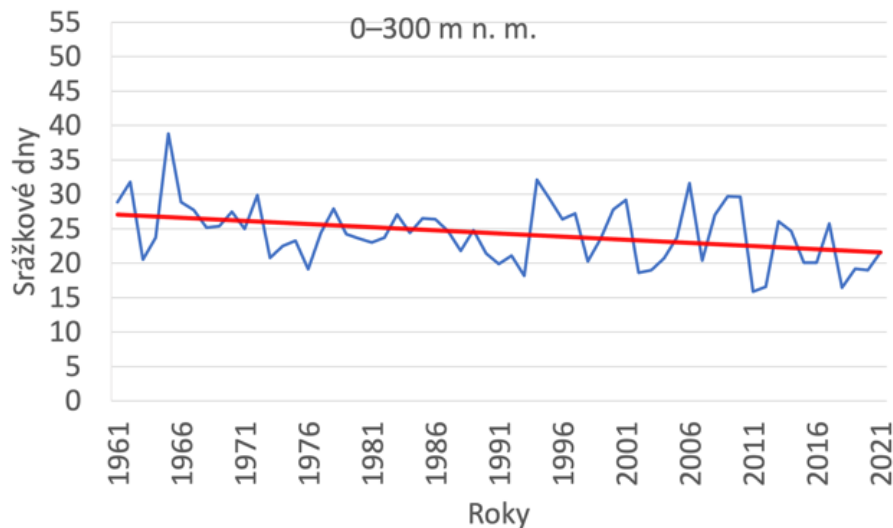
2030

2050

2090

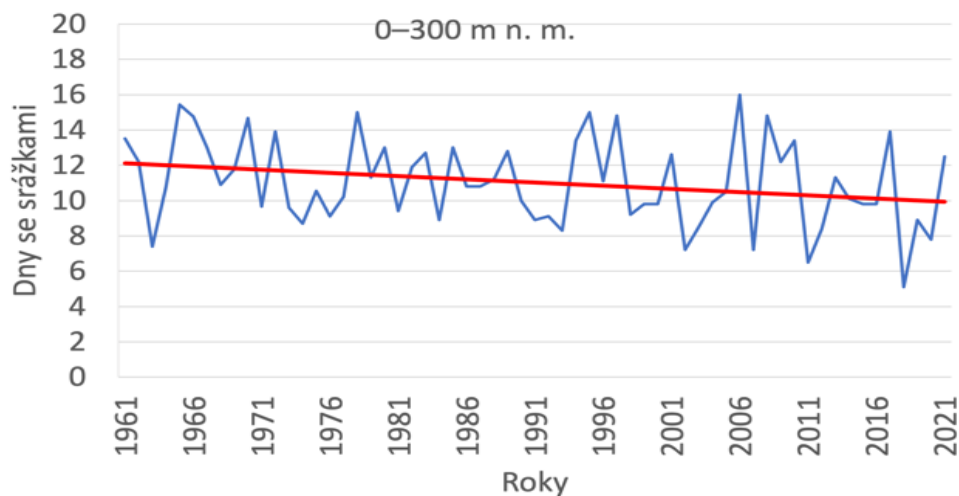

Jaro (BDK) - pokles počtu dní se srážkami (1961-2021)

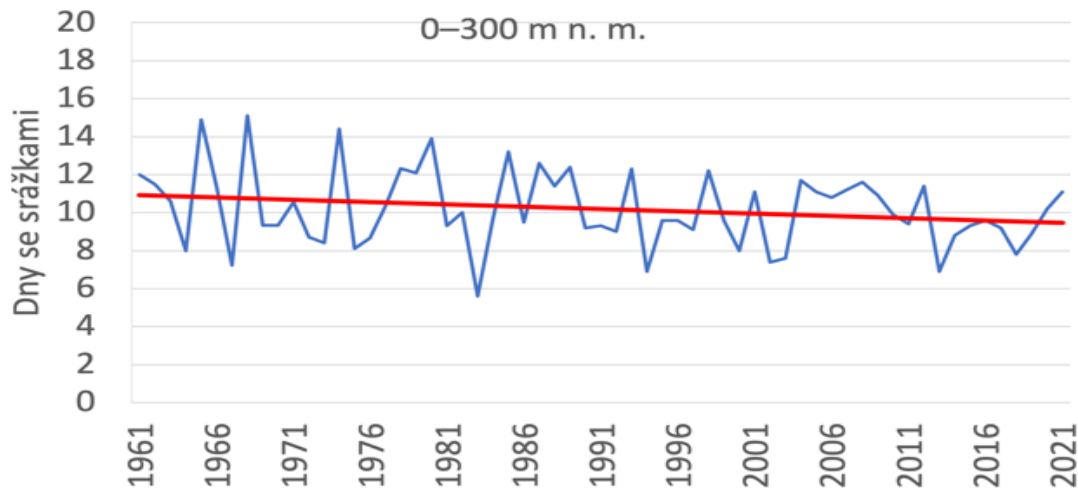

Počet dnů se srážkami do 3 mm

Jaro (BDK)

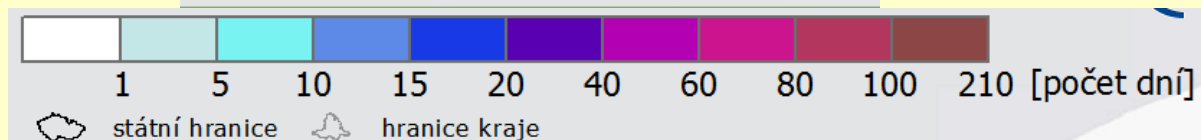
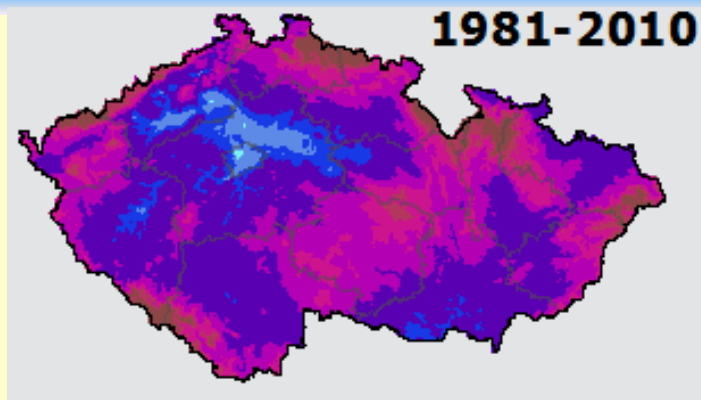

Léto (ČČS)

Počet dnů se sněhem nad 10 cm

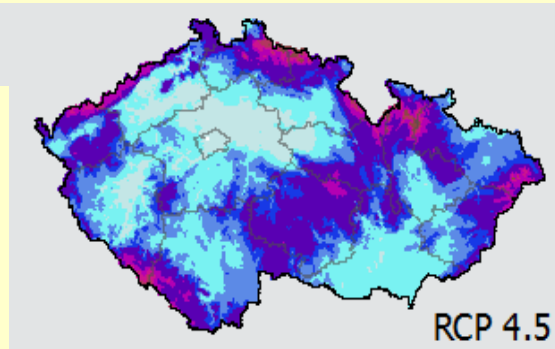
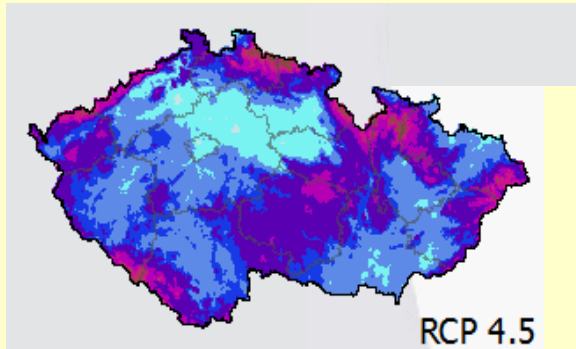
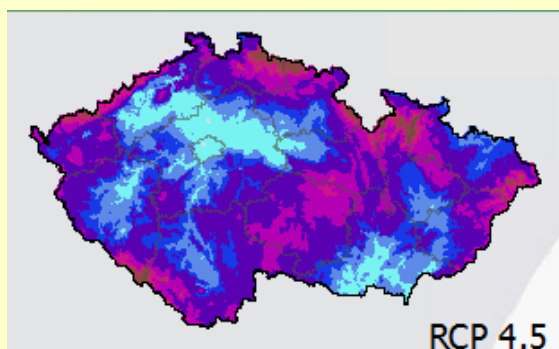
dopad na vymrzání, jarní růst, podzemní vody

2030
-8 dní

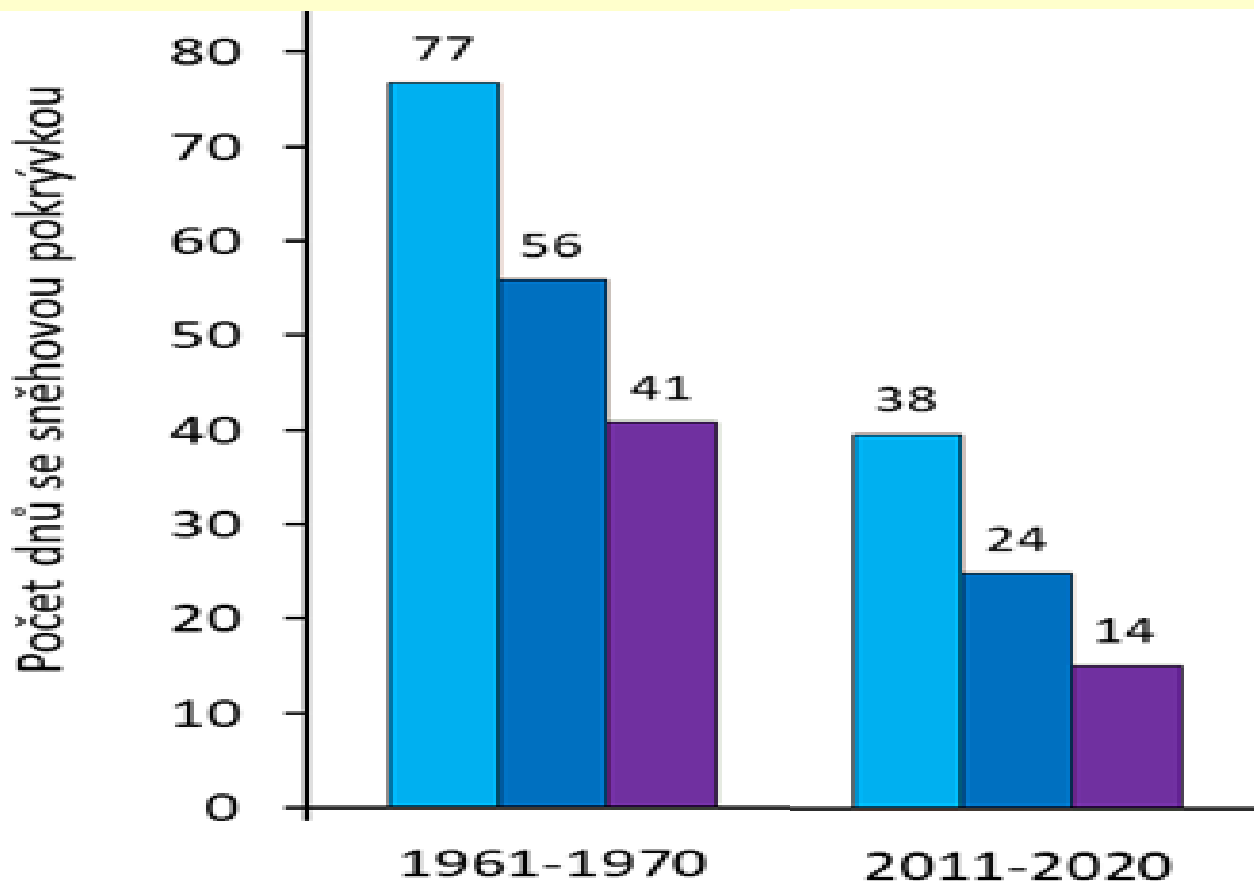
2050
-13 dní

2090
-25 dní

Vyšší teplota v zimě = méně dnů se sněhovou pokrývkou

■ 1cm a více ■ 5 cm a více ■ 10 cm a více

z (Zdroj dat: ČHMU)

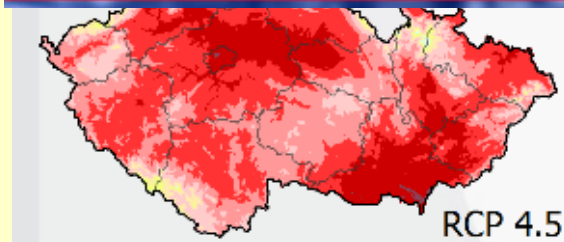
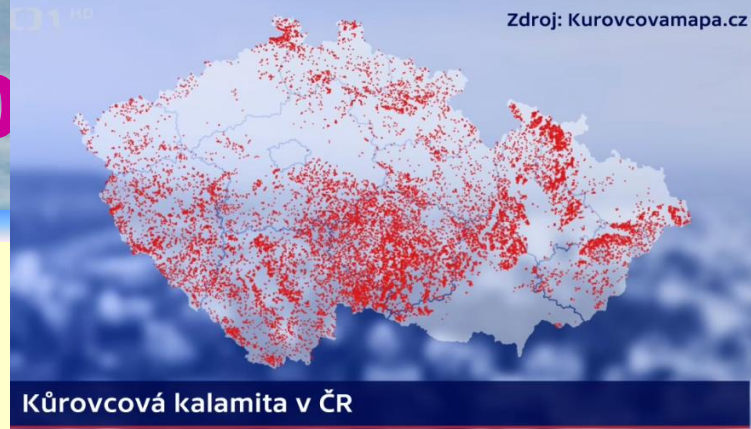
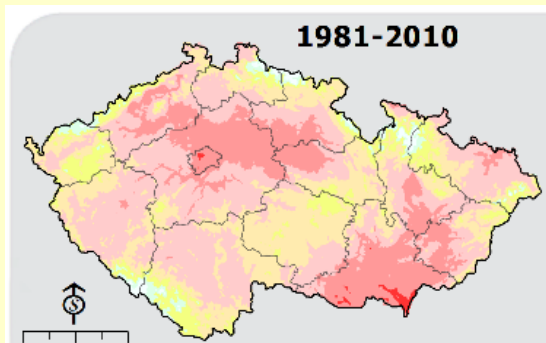
Ne vše a všude je špatně!

Vysočina 20

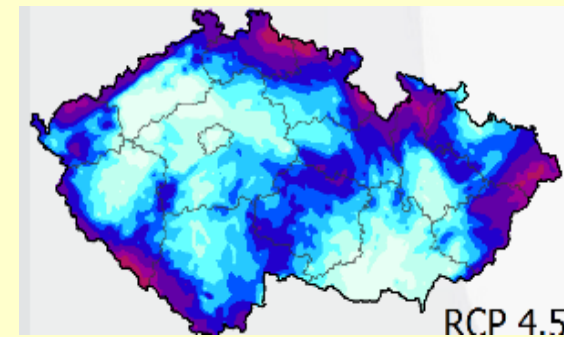
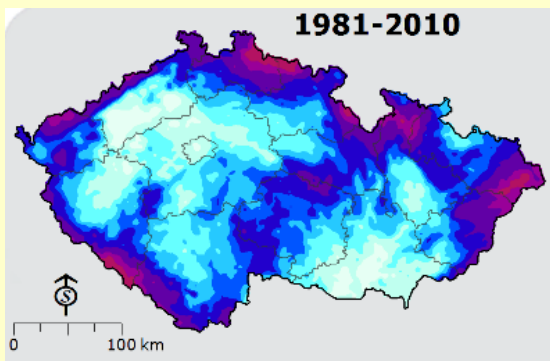
Zdroj: Kurovcovamapa.cz

1981-2010

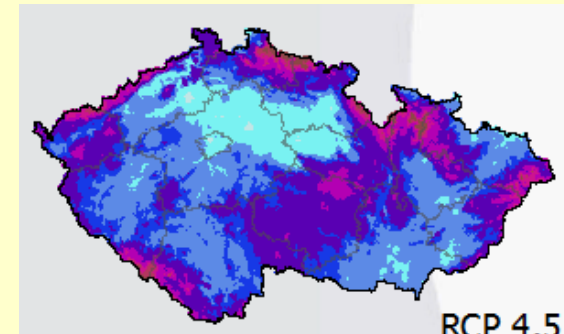
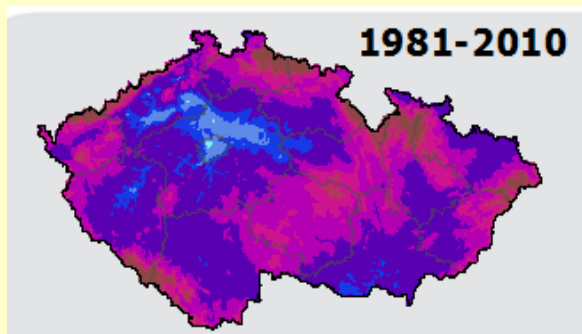
Teplota

Srážky

Sníh

Závěr

Klimatická změna má antropogenní příčiny

Zemědělství nejvíce ohrožený sektor

Dopady:

Klimatické extrémny (nejen sucho)

Výnosově nevyrovnané roky

Produkční inverze

**Zemědělství: Klimaticky šetrné způsoby
hospodaření**

Krajina: Pozemkové úpravy

Děkuji za pozornost !

